

MOCIÓ "AL XÚQUER NO LI SOBRA AIGUA"

Sr. Alcalde/Alcaldessa de l'Ajuntament de

Presente la següent moció per a que siga debatuda i, en el seu cas, aprovada:

AL XÚQUER NO LI SOBRA AIGUA

- **El Xúquer, el principal riu del valencians i les valencianes, és un riu sobreexplotat.** El seu cabal s'ha reduït en les últimes dècades de manera notable, sobretot en la seua conca baixa. Les extraccions abusives de l'aquífer de la Manxa Oriental començaren en la dècada de 1980 per posar més de 100.000 hectàrees de cultius en regadiu de manera il·legal. El Pla Hidrològic de Conca de 1998 legalitzà aquest espoli, que ha tingut com a conseqüència una pèrdua significativa dels cabals circulants del riu aigües avall. Així, el riu que es nodria de l'aquífer al seu pas per Albacete amb més de 300 Hm³/any, ha perdut aquest cabal base. Més de 60 Km del llit en què el riu guanyava aportacions subterrànies, ara les perd per infiltració. Al llarg d'aquestes dècades, lluny de revertir-se aquesta situació s'ha consolidat en els següents plans hidrològics, fins al punt de posar-se en marxa projectes per substituir bombejos de 80 Hm³/any d'aigües subterrànies agafant les aigües superficials del Xúquer en l'embassament d'Alarcón. La qual cosa implica agreujar encara més la sobreexplotació del riu, ja minvat per la reducció de precipitacions en la seua capçalera com a conseqüència, entre altres, dels efectes del canvi climàtic que estem vivint sobre el règim de pluges i l'elevació de les temperatures, els quals s'espera que s'agreugen en els pròxims anys.

Lluny de plantejar la reducció de la superfície i intensitat de regadiu en Castella-La Manxa, l'actual Pla Hidrològic 2023-2027 persisteix en la fugida cap endavant, establint noves reserves per a La Manxa, algunes d'elles a costa de més cabals del Xúquer. Els perjudicats han sigut els regadius històrics de la Ribera així com el propi riu, al que se li ha deixat un cabal ecològic completament insuficient, i l'Albufera de València, que malgrat millorar la garantia dels seus exigus cabals naturals, continuen sent insuficients per garantir la seua recuperació.

Malgrat aquesta sobreexplotació no han cessat les veus per emportar-se les escasses aigües del Xúquer a altres zones, per atendre els regadius existents, i fins i tot la seua expansió, com si el nostre riu fora el Mississipí. Des del Vinalopó, Múrcia, Almeria o la Manxa, les peticions són constants.

- **La crisi climàtica,** amb una reducció de les precipitacions i unes previsions negatives per al futur més imminent, ens indiquen que hem de ser extremadament prudents en l'ús dels nostres recursos hídrics, per tal de preservar el Xúquer i l'Albufera, i també per a garantir els regadius històrics i l'aigua de boca.

Malgrat l'acceptable, però conjuntural, situació dels embassaments a la conca del Xúquer, motivat per les extraordinàries pluges de la primavera de 2022, no hem d'oblidar que enguany ha plogut menys, les temperatures han sigut anormalment elevades i el territori es troba més sec. Igualment, som conscients, que la situació que s'està donant en altres conques de manca d'aigua, més prompte que tard, es donarà en la nostra demarcació, com ja adverteixen algunes veus autoritzades.

- És per això que vegem amb molta preocupació el conveni per a subministrar aigua del Xúquer al Vinalopó durant els pròxims 10 anys, acordat recentment entre la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, Acuamed i la Junta d'Usuaris del Vinalopó. Aquest conveni estableix un "compromís

de subministrament mínim” de 278 Hm3 d’aigua del Xúquer transvasada al Vinalopó en 10 anys. Així mateix, estableix que durant els primers 4 anys les quantitats mínimes estarien al voltant dels 17 Hm3/any, mentre els últims 6 anys eixe volum mínim es situaria en 35 hm3 cada any, una quantitat molt superior a la que s’ha transvasat aquests últims anys i amb un preu fortament subvencionat.

Això contradiu el plantejament amb què es va autoritzar la construcció de la conducció i ha de funcionar, d’acord amb la planificació hidrològica, el transvasament Xúquer-Vinalopó: sols es podran transvasar cabals “**excedents**” del Xúquer al Vinalopó. És a dir, és un transvasament “**a sobrants**”: la quantitat a transvasar depèn dels “sobrants” del Xúquer, una vegada s’hagen garantit les necessitats ambientals, d’abastiment a població, de reg i de la resta d’usos en la conca cedent, la del Xúquer.

Aquests sobrants, per definició, no poden ser prefixats en termes de volums mínims en un conveni a 10 anys, sinó que han d’establir-se, com ha ocorregut fins ara, any a any, depenent de la situació del riu, del règim de pluges de cada any hidrològic, de la evolució de les temperatures (i l’evapotranspiració) i dels usos existents en la conca del Xúquer. Establir en un conveni unes quantitats determinades, més encara volums mínims a transvasar, trenca amb aquest principi de transvasament “a sobrants”, i genera, de manera irresponsable, unes expectatives de garantia de “subministraments mínims” entre els usuaris de la conca receptora que poden vore’s defraudades els anys en què, per manca de recursos hídrics, no pogueren complir-se. Això sense dubte generaria nous conflictes socials per l’aigua, incrementa la pressió de degradació del Xúquer i continua retardant la necessària adaptació dels usos de l’aigua a la seua menor disponibilitat. De fet, en el conveni no figura cap referència o clàusula que explique què passarà quan es done la situació d’inexistència de cabals sobrants suficients per a transvasar, un escenari previsible a curt o mitjà termini en el context de canvi climàtic en què ens trobem.

L’actual situació de sobreexplotació del Xúquer i els seus ecosistemes associats, com l’Albufera, fan impossible qualsevol transferència periòdica d’aigua a altres conques sense posar en perill la seua pròpia supervivència. Cal tenir en compte que tant el riu Xúquer com l’Albufera estan lluny d’assolir el bon estat ecològic, i és molt improbable que aquest bon estat s’aconseguisca per a 2027, com exigeix la Directiva Marc de l’Aigua. La prioritat actual, per tant, ha de ser recuperar la salut d’aquests ecosistemes que formen part de la Xarxa Natura 2000.

- Malgrat que el transvasament es fa amb l’argument de contribuir a la recuperació dels aqüífers sobreexplotats del Vinalopó, cal dir que **el Tribunal Superior de Justícia (TSJ), ha anul·lat la declaració de sobreexplotació de 6 aqüífers del Vinalopó**, que va acordar la Confederació Hidrogràfica del Xúquer (CHX) el 22 de setembre de 2020 i, per tant, han quedat sense efecte els programes d’actuació del 25 de maig de 2022 per a la recuperació d’eixes masses d’aigua. Malgrat que la Confederació ha recorregut la sentència del TSJ, aquesta dóna la raó a la Junta Central d’Usuaris del Vinalopó i deixa sense efecte l’acord de declaració d’aqüífers en risc.

Resulta completament incongruent que la Junta d’Usuaris del Vinalopó, recórrega la declaració de sobreexplotació dels aqüífers per considerar-la innecessària, argumentant que hi ha una tendència a la millora quantitativa dels aqüífers, i la Justícia els hi done la raó; i, al mateix temps, s’hagen transvasat del Xúquer 20 hm3/any tant en 2022 com en 2023.

I ara, a més, la Confederació Hidrogràfica del Xúquer i Acuamed, amb el vist i plau del Consell de Ministres, acorden amb la Junta d’Usuaris del Vinalopó un conveni a 10 anys per transvasar un mínim de 278 hm3 des del Xúquer. En l’esmentat conveni s’utilitza com a justificació d’eixe transvasament la substitució de bombeigs d’acord amb les normes establides en els programes

d'actuació, els quals ara han quedat sense efecte en anul·lar la Justícia la declaració de sobreexplotació dels aqüífers afectats.

- El Pla Hidrològic vigent (2023-2027) reflecteix que el sistema Xúquer mostra un dèficit, per atendre els drets d'aigua existents en el propi sistema, de 250 hm³/any, molt superior als 60 hm³/any de dèficit del sistema Vinalopó-Alacantí. El mateix Pla reconeix la gravetat de la situació futura quan diu: "Finalment, la forta disminució de recursos que es preveu al sistema Xúquer com a conseqüència del canvi climàtic, suposarà l'aparició d'un important dèficit de més de 300 hm³/any en el sistema." Per aquest motiu qualsevol transvasament al Vinalopó ha de condicionar-se a la recuperació del bon estat ecològic del Xúquer i de l'Albufera, i la disponibilitat de recursos sobrants, en el seu cas, ja que **no hauríem de posar en perill unes zones a costa de recuperar-ne d'altres.**

Si els cabals ecològics del Baix Xúquer són totalment insuficients, és de tot punt inacceptable que el cabal ambiental dels 4 últims km del riu, a partir del punt del transvasament situat a l'assut de la Marquesa, siga completament ridícul i insuficient per recuperar la funcionalitat ecològica de l'estuari del Xúquer. Tan sols 0'5 m³/segon, un 1% del que porta el riu en règim natural. Aquest exigü cabal de l'estuari està molt relacionat en garantir cabal suficient per a endur-se al Vinalopó, ja que la presa del transvasament esta situada justament abans.

Per tot això, davant l'actual i persistent sobreexplotació del Xúquer i les seues masses d'aigua associades, i la necessitat de preservar el futur del Xúquer, l'Albufera i els regadius històrics valencians, acordem:

1- Sol·licitar que la Confederació Hidrogràfica del Xúquer i les autoritats competents en matèria d'aigua pel que fa a la conca hidrogràfica del Xúquer, aborden la imperiosa necessitat de revertir la sobreexplotació del Xúquer i les seues masses d'aigua associades, realitzant els estudis i actuacions necessàries per tal de recuperar un bon estat del riu i dels aqüífers associats, començant per l'aqüífer de la Manxa Oriental, que hauria de ser declarat en risc.

2- Manifestar que les transferències d'aigua del Xúquer al Vinalopó han de realitzar-se quan hi hagen sobrants demostrats del riu, una vegada garantides les necessitats ecològiques dels ecosistemes del riu i l'Albufera i les necessitats dels regadius històrics de la Ribera. Qualsevol estalvi d'aigua derivat de la reducció dels usos agraris ha de destinar-se prioritàriament a la recuperació del bon estat del Xúquer i l'Albufera.

3- Demanar la paralització dels transvasaments al Vinalopó, mentre no estiga en vigor la declaració de sobreexplotació dels seus aqüífers i els programes d'actuació corresponents, per garantir que les aigües que es transvasen des del Xúquer realment es faran servir per a la substitució de bombeigs agraris en el Vinalopó i així revertir la sobreexplotació dels seus aqüífers.

4- Traslladar la present moció al President de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, al Director General de l'Aigua del Govern d'Espanya, a la Consellera de Medi Ambient, Aigua, Infraestructures i Territori, al grups parlamentaris de les Corts Valencianes i a Xúquer Viu.